

Zbóżny Alojs Andricki

*

2.

j u l i j a

1 9 1 4

†

3.

f e b r u a r a

1 9 4 3

Helgoland w lęću 1935¹

„Hdyž budu časy zaso normalne, to chcył kralestwo Boże z lětadłom rozšerjeć do wšěch kóncow zemje.”²

Moji Atolní de!

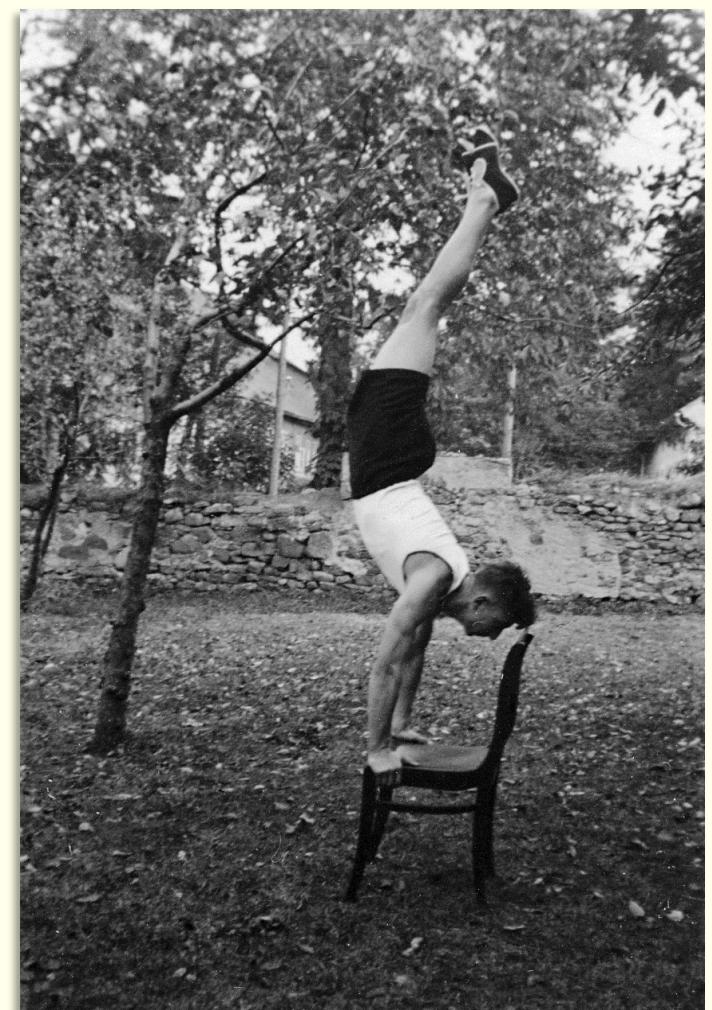

Swójba Andrickec 1933: (wot lěwa:) p.Gerhard SJ, fr. Alfons SJ, mać, Marta, nan, Marja, Jan, Alojs

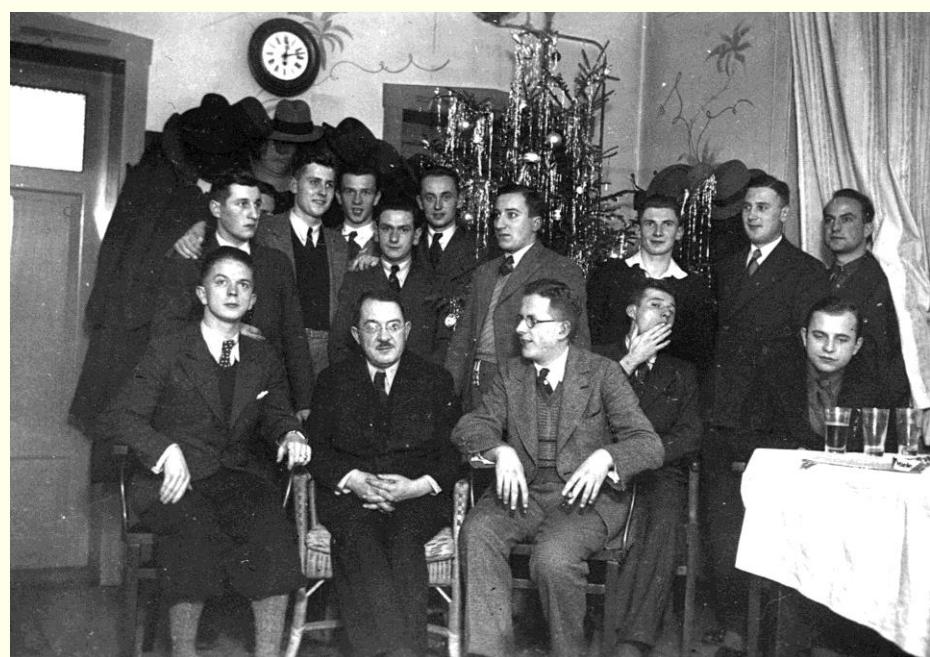
Po wopyće zakładneje šule w Radworju poda so Alojs Andricki na Tachantsku wyšu šulu w Budyšinje a zloži tam maturu. W tutym času bě wón sobustaw serbskeho towarzystwa gymnazistow „Włada“ a dwě lěče jeje předsyda. Z wosebitej horliwości zasadžowaše so wón tu za wobchowanje a posrědkowanje swojeje serbskeje mačerštiny. Alojs bě tež zahority sportowc a wupruwowaše swoje kmanosće na wšěch narjadach a w komplikowanych zwučowanjach.⁴ 1933 a 1934 přewza wón jako wyši šuler nawod Radworskeje skupiny „Hólčiny“, kotaž so tyděnsce zetkawaše, zo by serbsce rěčala, spěwała, so nabožnje kublała a sportowała. Alojs zamóh młodostnych zahorić. Runje přez svoju wobrotliwość bě wón hólcem z příkladom a woprawdžity towarz.

Dzěćatstwo a młodosć

Jako štvrte ze šešć džěći Jana Andrickeho a jeho mandželskeje Madleny narodzi so Alojs dnja 2. julija 1914 w Radworju, serbskej wsy w sakskej Hornjej Łužicy. Jeho nan bě kantor, wučer a šulski nawoda. Alojsowej sotře buštej wučerce. Wšitcy štyrjo syno katolskeje serbskeje swójby přihotowachu so na měšnistwo.

Sportowc Alojs 1933

Kublanske lěhwo serbskich studentow w Slepom 1934

Hižo wot decembra 1934 bu Alojs wobkedžbowany, jako so wón w Slepom na kublanskim lěhwje serbskich studentow wobdzeli. Policia zapisa personalije wšitkých wobdzěníkow lěhwa..⁵ W swojich narěčach při studentskim zetkanju „Schadżowanka“ a runje tak na zhromadźizne serbskeho třešnego zwiazka Domowina 1936 pozbudžowaše a napominaše wón připoslucharjow naležnje, so dörperje swojeje serbskeje rěče, identity a narodnosće.⁶ Dnja 25. januara 1937 dosta wón dla swojich přednoškow a dla nastawka, kotryž bě wón w „Serbskim studenće“ wozjewił, wot Budyskeho hamtskeho hejtmana porok.⁷

Studij

Wot lěta 1934 do 1938 studowaše Alojs filozofiju a teologiju w Paderbornje. Za čas studija bě wón redaktor časopisa „Serbski student“ a rěčnik serbskeho studentstwa. Runosć, wotewrjenosć, wurazne začuće za sprawnosć kaž tež hłuboka wěra a jeho wotpokazanje nacionalsocialistiskeje politiki a jeje ideologije Serbam a cyrkwi napřečo, wobradžichu jemu hižo zahe rozestajenia z knježacym systemom.

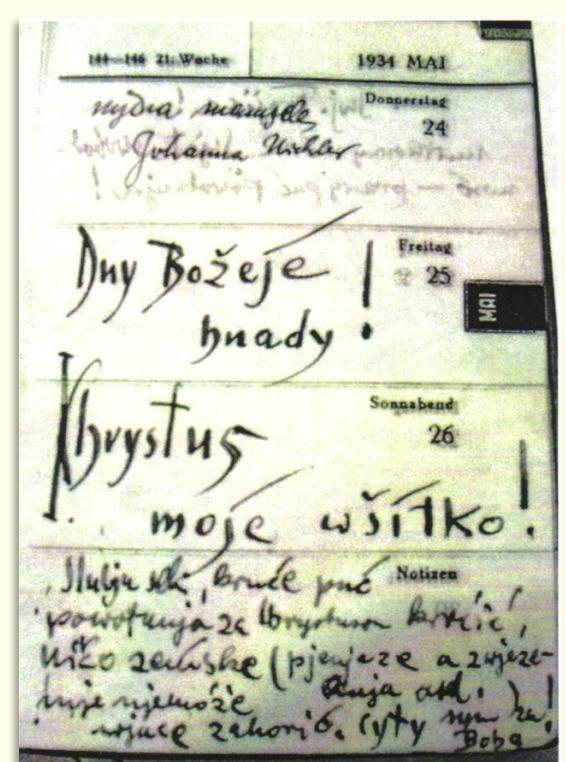

Student Alojs Andricki 1934

Njehladajo swojeje młodosće a spontanity pak bě Alojs čłowjek, kotryž přemyslenje jednaše. Wón přeco wědžeše, što chcyše a měješe jasny zaměr před wočomaj. Wo tym swěđči zapis do swojego dženika z lěta 1934:

*Dny Božje hnady!
Chrystus moje wšitko!
Slubju sebi, kruće puć
powołania za Chrystusom kročić,
ničo zemske (pjenjezy a zwjeselenja atd.)
mje njemóže wjace zahorić.
Cyły sym za Boha!*

Zapisk z jeho dženika 1934

Primica dnja 6. awgusta 1939 w Radworju

Wot 1. oktobra 1939 hač do 21. januara 1941 skutkowaše wón jako kapłan při cyrkwi swj. Trojicy, něhdyszej Dwórskej cyrkwi w Drježdananach. Propst Beier dowéri jemu dźělo z dźěćimi a młodostnymi, ale tež jako prefekt za kapałnikow a jako prezes Drježdanskich kolpingowcow. Dźěći a młodostni wobdziwachu jeho dla swojeje runosće a hibičiwosće. Swoje wotpokazanje nacionalsocialistiskeho režima Andricki njezataji. To skedźni tehdomnišich mócnarjow na njeho.

Zajeće

Po hodownej hrě w farskej cyrkwi w Pirnje dnja 12. januara 1941 dosta so Alojs z jednym, młodostnym kontrolowacych zastojnikow Gestapo, do napjateje rozrěče. Dnja 21. januara 1941 bu wón dla pozdatnej „Heimtücke gegen Staat und Partei“ zajaty. Dnja 7. februara 1941 příndže wón do přepytowanskeje jatby w Drježdananach.⁸ Wobskorženy bu wón 15. julija 1941 dla statej napřečo njepřečelných wuprajenjow. Zasudźicu jeho na 6 měsacow jastwa, hačrunjež njebě žanych jeho počežowacych swědkow. Tola hnydom po puščenju dnja 15. awgusta 1941, bu Alojs hišće przed wrotami jastwa znova wot Gestapo zajaty. Nacieje wopisachu

jeho politiske nastajenje jako „njepřewidne“ a dwělowachu na jeho politiskej spuščomnosći.⁹ Woni bojachu so, „zo wón hnydom po puščenju swoje přečiwo statej měrjene šćuwanja pokročuje.“¹⁰

Za swoju primicu stwori Alojs Andricki sam swječatka w serbskej rěci a zestaji zešiwku „Wopor Božje mše“ we laćonskej serbskej rěci

Měšnistwo

Po zakónčenju studija w měrcu 1938 a dalšim lěče w měšnickim seminarje w Smochcicach pola Budyšina wudželi jemu biskop Petrus Legge w Tachantskej cyrkwi swjateho Pětra dnja 30. julija 1939 měšnicku swječiznu.

Swoju primicu swječeše Alojs dnja 6. awgusta 1939 w ródnym Radworju.

Zešiwku k Božej mši a primicne swječatka bě Alojs sam načisnył a hačrunjež w tutym času hižo zakazane, w serbskej rěci čišćeć dat.

Zawod.

Dupl. II. rjedu. Bělo drusto.

Ná Žbóznile pokusy so na horje Tabor swojim pojsočiam prekrasnenju nadzemské světie. Chycie přes to však bylo, že zaverecne cíle byly nějaké svělích japoštołow we wérje do swojho bôstwa skryté a jinu zdobom jich suman příhodnu krasosć wosjewidé. Stož se so na horje Tabor sta, wobnowia so na dušowne wošto stojine znova při awjaty wopere na bûdzu w nělích dušach žôdze za světlem wěcneje krasosće. (Introitus.) Zaweseče též na nas jóny děce prekrasnenju až do těla. Tato nadzemna nazvanka bude překrásněno, na horje Tabor, swjaty Pátr. (Lectio. – W Gradowie, w Alleluja u w Offertoriu stoji před nomi Chrystus prekrasneny. W swjatym wopravjeniu zastupl prekrasneny Chrystus ze swojim nadzemskim světlem do nošenje wutrobu. Tak mamy tu hižo na semí na potajce wašno podélila na nježeskej krasosće. (Communio.)

Předemša.

Modlitwa při akhodenku.

M † In nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Amen. Introibo ad altare Dei.

L. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

M. Judica me, Deus, et discerne causam meam de gente non sancta: ab homine iniquo et doloso erue me.

N. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

B. Před Boho, i kiž zwjesela moju mledošć.

C. Pristupju k woltarjej Božomu.

D. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

E. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

F. Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

G. Modlitwa při akhodenku.

H. M. In nomine Wmjenie Wotca a Syna a Ducha Swjatoho. Amen.

I. Přistupju k woltarjej Božomu.

J. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

K. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

L. Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

M. Modlitwa při akhodenku.

N. Před Boho, i kiž zwjesela moju mledošć.

O. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

P. Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

Q. Modlitwa při akhodenku.

R. M. In nomine Wmjenie Wotca a Syna a Ducha Swjatoho. Amen.

S. Přistupju k woltarjej Božomu.

T. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

U. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

V. Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

W. Modlitwa při akhodenku.

X. M. In nomine Wmjenie Wotca a Syna a Ducha Swjatoho. Amen.

Y. Přistupju k woltarjej Božomu.

Z. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

A. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

C. Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

E. Modlitwa při akhodenku.

G. M. In nomine Wmjenie Wotca a Syna a Ducha Swjatoho. Amen.

H. Přistupju k woltarjej Božomu.

I. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

K. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

L. Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

M. Modlitwa při akhodenku.

N. M. In nomine Wmjenie Wotca a Syna a Ducha Swjatoho. Amen.

O. Přistupju k woltarjej Božomu.

P. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

Q. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

R. Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

S. Modlitwa při akhodenku.

T. M. In nomine Wmjenie Wotca a Syna a Ducha Swjatoho. Amen.

U. Přistupju k woltarjej Božomu.

V. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

W. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

X. Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

Y. Modlitwa při akhodenku.

Z. M. In nomine Wmjenie Wotca a Syna a Ducha Swjatoho. Amen.

A. Přistupju k woltarjej Božomu.

B. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

C. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

D. Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

E. Modlitwa při akhodenku.

F. M. In nomine Wmjenie Wotca a Syna a Ducha Swjatoho. Amen.

G. Přistupju k woltarjej Božomu.

H. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

I. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

J. Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

K. Modlitwa při akhodenku.

L. M. In nomine Wmjenie Wotca a Syna a Ducha Swjatoho. Amen.

M. Přistupju k woltarjej Božomu.

N. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

O. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

P. Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

Q. Modlitwa při akhodenku.

R. M. In nomine Wmjenie Wotca a Syna a Ducha Swjatoho. Amen.

S. Přistupju k woltarjej Božomu.

T. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

U. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

V. Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

W. Modlitwa při akhodenku.

X. M. In nomine Wmjenie Wotca a Syna a Ducha Swjatoho. Amen.

Y. Přistupju k woltarjej Božomu.

Z. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

A. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

B. Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

C. Modlitwa při akhodenku.

D. M. In nomine Wmjenie Wotca a Syna a Ducha Swjatoho. Amen.

E. Přistupju k woltarjej Božomu.

F. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

G. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

H. Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

I. Modlitwa při akhodenku.

J. M. In nomine Wmjenie Wotca a Syna a Ducha Swjatoho. Amen.

K. Přistupju k woltarjej Božomu.

L. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

M. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w běženju.

N. Wumoz my wot złoho ludu, wot fałszych a leścivych čłowjekow.

O. Modlitwa při akhodenku.

P. M. In nomine Wmjenie Wotca a Syna a Ducha Swjatoho. Amen.

Q. Přistupju k woltarjej Božomu.

R. Ad Deum, qui laetificat juventutem meam.

S. Skituj, Božo, moje prawo a zastupuj mijo w

Koncentraciske lěhwo Dachau

Dnja 2. oktobra 1941 bu Alojs Andricki 27 lětny z čahom do KZ Dachauwa wotwjezeny. Dnja 10. oktobra 1941 bu jeho zapokazanje w Dachauje zapisane. Wot nětka bě wón číslo 27829 a w bloku 26 (měšnicki blok). Po puću zezna so Alojs z benediktinskim patrom Maurusom Münchom z Trieru. Slubištaj sej mjezsobu w prěnich dnjach w kaceće, zo njebudžetaj ženje skoržić, nihdy swoju česć jako akademikaj přeradžić a žadyn wokomik zabyć na swoje měšnice powołanie. Dlěje hač lěto běstaj hromadže. Z dalšimi duchownymi tworjachu studijny kružk, na třoch wječorach wob tydzeń w Swyatym Pismje čitajo. Z tuteho bibliskeho kružka wutwori so liturgiski kružk.¹³

Přez swoje wjesołe a kreatiwne wašnje bě Alojs Andricki samo w heli kaceta Dachauwa husto swojim sobujatym pruha swětla. Wón wuprudžeše zmužitosć a nadžiju. Pater Maurus Münch rozprawja: „...wenn er draußen am Schrubben und Putzen war, lachte sein ganzes Gesicht, und immer hatte er auch dabei noch ein frohes Wort und einen feinen Witz auf den Lippen ... wer ihn am Morgen gesehen hatte, ..., der war froh für den ganzen Tag. ... Alois war ein glänzender Turner. Hatte er sich abends ausgekleidet, ging er auf Handstand in den Schlafsaal. Mit einigen Saltos schwang er sich leicht auf seinen Strohsack im dritten Stockwerk ...“¹⁴ Tak stwori wón k hodam wobraz wo Božim narodže, wo kotrymž pater Maurus Münch praji: „Sein großes Krippenbild, mit dem er zu Weihnachten 1941 unsere Barackenkapelle schmückte, war zugleich von inniger Wärme und höchstem liturgischen Empfinden. Der junge Gott-König auf den Armen der Mutter, der da mit weitem Blick das All umfasste, zeigte jedem, welch großes Christus-Bild in dieser jungen Priesterseele leuchtete.“¹⁵

Alojs wosta kruty w swojej wérje a hladaše, njedžiwajo na wšě njepřijomnosće žiwjenja w lěhwje, poňy dowéry do přichoda. Tak pisa wón 31. oktobra 1942 propstej Beierej: „All unser Tun gehört ja dem HERRN und wirkt sich aus zum Besten den uns Anvertrauten. Dieser Gedanke überwindet alles und lässt einen immer wieder froh und bereit jeder Lebenslage das Beste abzuringen und so können Sie wohl glauben, daß auch ich vertrauensvoll in die Zukunft blicke.“¹⁶

W decembru 1942 schori tež Alojs Andricki kaž mnozy sobujeći na tyfus. Dnja 19. januara 1943 přińdže wón do rewéra za chorych. Dnja 3. februara 1943 sta so, štož pater Johannes Lenz sobudožiwi a wopisuje: „Ein sterbender Priester, Alois Andritzki, lag zwei Betten weit entfernt von mir. Ein begabter, sportgestählter Kaplan aus Dresden. Als ich in meinem Typhusfeber merkte, dass es mit ihm zu Ende ging, raffte ich mich auf und schleppte mich zu Wastl, dem Pfleger. Hinweisend auf die Erlaubnis der Lagerführung bat ich, man möge Pfarrer Seitz rufen. Und des 'Rotspaniers' Antwort? 'Er kriegt a Spritzen!' – Morgens um 4 Uhr begann sein Todesröheln. Ich gab ihm noch schnell die Absolution – dann hatte er ausgelitten.“¹⁷

Najjadriwišo wopisowaše pater Maurus Münch Alojsa Andrickeho: „Wobdziwajo stejach tu před dušu, za kotruž woznamjenješe Dachau wopravdže zdokonjenje a swjatosćenje.“¹⁸

Kaplan Alojs Andricki bu na Swjatkownej pónďeli, dnja 13. junija 2011 w Drježdžanach zbóžny prajeny.

Wopomnjenske ťopjeno zhotowicu:

Zimmermann, Sylvia (*1974), sociologorka

Nebelung, Steffen (*1950), powołanski šofer

Schwede, Beate (*1968), chorobna sotra

*S. Zimmermann
S. Nebelung
B. Schwede*

¹ Rechte an allen Bildern und Dokumenten beim Katholischen Pfarramt Radibor

² Maria Kubasch: Alois Andritzki – Einsatz für eine bessere Welt, in: Christ in der Welt, Berlin, 1. Aufl. 1974

³ Seine Unterschrift in sorbischer Sprache. Als einzige Amtssprache galt in allen öffentlichen Ämtern die deutsche Sprache (Taufbucheintrag Alois Andritzki). Vorname und Familiename werden (auch von ihm selbst) unterschiedlich geschrieben. Im kirchlichen Sprachgebrauch gilt im Deutschen seit 2010: Alois Andritzki; siehe Katholisches Pfarramt Radibor – Pfarrer Stephan Delan: Alois Andritzki. BRIEFE, Radibor 2011; S. 167

⁴ Maria Kubasch: Alois Andritzki – Einsatz für eine bessere Welt, in: Christ in der Welt, Berlin, 1. Aufl. 1974

⁵ Konrad Zdarsa (Hg.): Eine Kirche. Zwei Völker, Bd. 2 1930-1945, Berlin – Leipzig 2008, S. 271 f. sowie Annett Bresan: Pawoł Nedo 1908-1984. Domowina Verlag 2002, S. 90, Fußnote 121

⁶ Alojs Andricki: Narodna česć a česć Serba. Serbski student, lětník 18, číslo 1, str. 1 (15.10.1936) sowie Peter Jan Joachim Kroh: Nationalistische Macht und nationale Minderheit. Jan Skala (1889-1944) Ein Sorbe in Deutschland, in: Ed. Zeitgeschichte. Bnd. 48, Berlin 2009, S. 276

⁷ Alojs Andricki: Spominanje na Lubini. Serbski student, lětník 18, číslo 4 (16.01.1937) Aufsatz über den Sommeraufenthalt im Benediktinerkloster Lubin (Polen). In diesem Aufsatz verglich er die vorbildliche Bewirtschaftung des Klosters durch die Benediktiner vor und nach der preußischen Herrschaft.

⁸ Benno Schäffel (Hg.): Alois Andritzki. Ein Lebensbild, Leipzig 2011, S. 10, sowie Anklageschrift vom 23. Mai 1941

⁹ Politische Beurteilung des Oberstaatsanwalts vom 22. März 1941 in der Strafsache gegen Kaplan Alois Andritzki Aktenzeichen 40 E – 14.124/41

¹⁰ Benno Schäffel (Hg.): Alois Andritzki. Ein Lebensbild, Leipzig 2011, S. 13

¹¹ Katholisches Pfarramt Radibor – Pfarrer Stephan Delan: Alois Andritzki. BRIEFE, Radibor 2011

¹² Katholisches Pfarramt Radibor – Pfarrer Stephan Delan: Alois Andritzki. BRIEFE, Radibor 2011; S. 9

¹³ Pater Maurus Münch OSB, in: Stimmen von Dachau. Nachrichtenblatt der Gemeinschaft ehemaliger KZ-Priester, Rundbrief Nr. 2/1956

¹⁴ Maurus Münch: Der Kaplan der Hofkirche, in: Tag des Herrn, 1956

¹⁵ Maurus Münch: Der Kaplan der Hofkirche, in: Tag des Herrn, 1956

¹⁶ Katholisches Pfarramt Radibor – Pfarrer Stephan Delan: Alois Andritzki. BRIEFE, Radibor 2011; S. 137

¹⁷ P. Johannes Maria Lenz: Christus in Dachau oder Christus der Sieger. 10. Auflage, Selbstverlag 1971, S. 244

¹⁸ Pater Maurus Münch OSB, in: Stimmen von Dachau. Nachrichtenblatt der Gemeinschaft ehemaliger KZ-Priester, Rundbrief Nr. 2/1956

Konzentrationslager Dachau 3 K

Folgende Anordnungen sind beim Schriftverkehr mit Gefangenen zu beachten:

1.) Jeder Schutzhaftgefangene darf im Monat zwei Briefe od. zwei Karten von seinen Angehörigen empfangen und an sie absenden. Die Briefe an die Gefangenen müssen gut lesbar mit Tinte geschrieben sein und dürfen nur 15 Zeilen haben. Eine Karte enthalten, bestellt ist nur ein Blatt. Briefe von normaler Größe. Briefmarken müssen ungefüllert sein. In einem Briefe dürfen nur 5 Briefmarken à 12 Pf. beigelegt werden. Allein andere ist verbieten und unterliegt der Bestrafung. Postkarten haben 10 Zeilen. Lichtbilder dürfen als Postkarten nicht verwendet werden.

2.) Geldsendungen sind gestattet.

3.) Es ist darauf zu achten, daß bei Geld- oder Postsendungen die genaue Adresse, bestehend aus Name, Geburtsdatum und Gefangenenummer, auf die Sendungen zu schreiben ist. Ebenso müssen alle Schreiben den Absender und die Poststelle des Absenders tragen. Wenn die Adresse des Absenders zurück oder wird vernichtet.

4.) Zeitungen sind gestattet, dürfen aber nur durch die Poststelle des K. L. Dachau bestellt werden.

5.) Pakete dürfen nicht geschickt werden, da die Gefangenen im Lager alles kaufen können.

6.) Entlassungsgesuche aus der Schutzhaft an die Lagerleitung sind zwecklos.

7.) Sprecherlaubnis und Besuche von Gefangenen im Konzentrations-Lager sind grundsätzlich nicht gestattet.

Der Lagerkommandant.

Meine Anschrift:

Name: Alojs Andritzki

geboren am: 2.7.14

Gef.-Nr. 27829 Dachau 3K Zl. 26/2

Dachau 3 K, den: 14. XII. 41 an Gaudete

EUCH ALLEN

DIE IHR KUNDE VON
DIESEM BRIEFE ER-
HALTET/WÜNSCHELICH

EIN GNADEN-
REICHES
CHRISTFEST

Katholiken, leider Herr Propst,
Liebe Eltern, und all Ihr Lieben!

Alle mbrüste Ich Euch ein ins Gelet und Opfer an
Diesem heiligen Fest der göttlichen Liebe, das
uns alle zusammenführt zum lieben Christus
in der Krippe. Dank Euch allen für Eure Segen
wünche. Läßt uns sich freuen und den Frieden des